

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 3 september 2008

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om de idrott och filosofi på idrottsforum.org

Av de fyra amerikanska nationalsporterna, amerikansk fotboll, baseball, basketball och ishockey, har två blivit föremål för behandlingen i bokserien **Philosophy of Popular Culture** från University Press of Kentucky, nämligen amerikansk fotboll och basketball. (Sammanlagt finns det nio titlar i serien.) I boken *Basketball and Philosophy: Thinking Outside the Paint* samsas tjugotoalet bidrag, sammanställda av Jerry L. Walls och Gregory Bassham och författade av ett "dream team" av 26 ledande filosofer av facket, i huvudsak amerikaner, som också är "diehard hoops fans". Vi gav – självfallet – boken till forumets husfilosof, Kutte Jönsson, för recension. Och överraskades av en berättelse om kvällsbasket på skolgårdar runt Möllevången i Malmö, mellan rökpauserna, och om ett brutet finger! Men också själva recensionen är intressant, om än boken inte fullt ut lever upp till de förväntningar som skapas i förlagsreklamerna. Kärleksförklaringarna till sporten duggar tätt, men Jönsson frågar sig om inte basketball är som vackrast när den spelas frivilligt och demokratiskt på spontanidrottens arenor.

Korgbollsfilosofi

Kutte Jönsson

Idrottsvetenskap, Malmö högskola

Jerry L. Walls & Gregory Bassham
(red)

**Basketball and Philosophy:
Thinking Outside the Paint**

286 sidor, inb.

Lexington, KY: University Press of
Kentucky 2007 (The Philosophy of
Popular Culture)

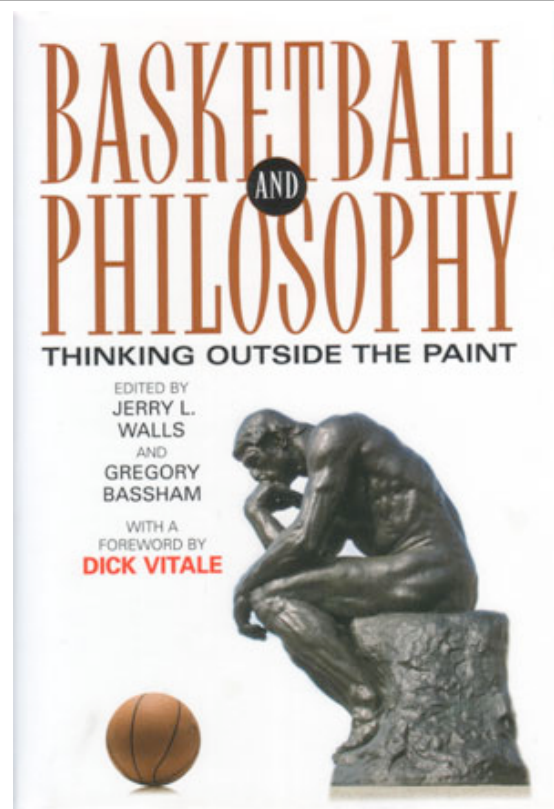
ISBN 978-0-8131-2435-3

I Sverige är basketboll inte en speciellt stort sport. Inte ur ett internationellt perspektiv, åtminstone. Framgångarna för svensk basket har också varit få. Det betyder inte att sporten är betydelselös. Tvärtom.

I Riksidrottsförbundets forskningsrapport *Etnisk mångfald och integration – visar idrotten vägen?* visar etnologen och idrottsforskaren Jesper Fundberg att basket är den största sporten för flickor med invandrarbakgrund. För pojkar med invandrarbakgrund är fotboll den största. Detta är ingen tillfällighet.

Att pojkarnas val faller på fotboll har flera orsaker. Tillgänglighet till fotbollsplaner är en, en annan är att fotboll är en sport som är ekonomiskt lukrativ för dem som blir framgångsrika. Fotbollen blir på så vis en karriärväg för ungdomar som – ofta på grund av diskriminering – saknar andra karriärmöjligheter.

När det gäller flickornas och kvinnornas dragning till basket finns, enligt Fundberg, delvis andra motiv. Basket är som sagt ingen speciellt stor sport i Sverige. Däremot kan attraktiva kontrakt i USA vara lockande för många, i synnerhet om man dessutom lyckas få ett stipendium till ett amerikanskt universitet. En sådan möjlighet kan vara anledning nog att satsa på sporten, dels för att kunna satsa professionellt och dels för att skaffa sig en utbildning.

Jämförelsen mellan fotboll och basket är i detta avseende långt ifrån ointressant, allra minst ur ett genusperspektiv. Fotbollen får betydligt större uppmärksamhet jämfört med basket. Det är naturligtvis lätt att misstänka att det till viss del kan bero på att basket är invandrarflickornas sport. Dessutom "råkar" det vara en sport som saknar status i det vita svenska idrottslandskapet.

Detta behöver såklart inte vara den enda anledningen till sportens förhållandevis låga status. En annan kan vara att basket nog lätt kommit att förknippas med spontanidrottens (förment) anarkistiska kultur. Det vill säga den kultur där lagen inte är inordnade i officiellt erkända seriesystem, utan tvärtom utövas just "spontan" på exempelvis tomma skolgårdar efter skoldagens slut.

Det är inte endast skolungdomar som utnyttjar dessa ytor i staden för spontanbasket. Det gör även andra. Ur detta skapas det en särskild kultur där man spelar basket och sedan tar rökpauser mellan de korta intensiva spelpassen. För många år sedan ingick jag själv i denna form av idrottslig aktivitet. Vi var en grupp vänsterradikaler som drog runt bland skolgårdarna vid Möllevångstorget i Malmö för att hitta lämpliga basketkorgar. För egen del slutade den karriären på akuten med ett brutet finger.

Till skillnad från i Sverige, och stora delar av övriga Europa, så är basket stort i USA. I själva verket tillhör basket som bekant en av de absolut största sporterna där. Detta faktum färgar också av sig på antologin *Basketball and Philosophy*. Samtliga bidrag i antologin, och de är många, är författade av nordamerikanska filosofer.

Antologin ingår i serien "The Philosophy of Popular Culture", vars syfte är hämta ämnen från populärkulturen för att sedan framställa dessa i ett filosofiskt ljus. Det är i sig ett välkommet och ambitiöst projekt.

Att idrott och filosofi går ihop torde vara självklart vid det här laget – exempelvis brukar emellanåt idrottsbegreppet fair play beskrivas som filosofi i praktiken – och kanske passar basket speciellt bra ihop med filosofi. De filosofiska basketentusiasterna vill gärna se det på det viset i alla fall. I förordet till antologin kan man exempelvis läsa att basket är "tänkarnas" spel. Genom att etablera detta redan i förordet ökas givetvis också förhoppningarna på boken. Så frågan är om de infrias.

Till att börja med kan man konstatera att många känt sig kallade att skriva om basket. Det är inte sällan med stark passion som de nordamerikanska filosoferna ger sig hän åt att skriva om sporten.

Basket visar sig snart äga betydande filosofisk relevans. Sportens grundare, James Naismith, var nämligen inte bara presbyteriansk präst – han var även filosof. Det är en nyhet som Dick Vitale gärna förmedlar i det entusiastiska förordet.

Samtidigt. Basket är på många sätt en märklig sport. (Låt det vara osagt om det beror på grundarens filosofiska böjelser, tack.) Och det är dessutom en sport som i likhet med alla andra sporter kommit att förändras över tid.

Naismith var motståndare till kroppskontakt i spelet. I den meningen skiljer sig ju också basket från de flesta andra kända lagsporterna. Spelarna skulle med andra ord inte ha fördelar av att med "våld" utmanövrera motståndarna. Detta har som sagt kommit att förändras. I dagens moderna basket – i synnerhet i de stora proffsligorna – saknas det knappast kroppskontakt mellan spelarna. Hur ska man förstå denna förändring? Ja, en tolkning skulle kunna vara att man alltmer lämnat grundarnas intentioner med spelet. En annan tolkning är att basket alltmer kommit att likna traditionellt maskuliniserade sporter, där kroppskontakt är en naturlig ingrediens i spelet. Kanske är det till och med efterfrågat med mer "våld" i spelet – "våld" är ju något som kan hålla intresset vid liv och kanske också stärka intresset för sporten. Hur som helst strider denna utveckling mot en av de grundregler Naismith skrev fram 1891 när han grundade sporten. Kort sagt är detta bara ytterligare ett exempel på hur de regelmässiga intentionerna i en sport underkastas praktiken, och på så vis utvecklas. Scott Kretchmar hävdar emellertid att basket alltså präglas av frånvaron av kroppskontakt, åtminstone i jämförelse med de flesta andra lagsporterna. Den fysiska aktiviteten i basket domineras fortfarande av kvickhet, fotarbete och förmåga att placera sig i positioner som gör en spelbar. Den muskulära styrkan är – trots sportens utveckling mot en "råare" maskulinisering – underordnad. Dock, skulle man kunna invända, kan man inte komma ifrån att basket är en sport där spelarnas kroppslängd är av speciell betydelse.

Det är sällsynt man ser kortväxta basketspelare på elitnivå. Tvärtom är de alla över medellängd. Och de tenderar även att bli "längre". Detta har visat sig ha privatekonomisk betydelse. Den norske idrottsfilosofen Sigmund Lolander ger i sin bok *Fair Play in Sport* från 2002 ett sådant exempel, där han visar att man i USA genomfört undersökningar på förhållandet mellan längd och inkomster bland basketspelare. Resultatet visade att ju längre en spelare var, desto högre lön hade han. Kroppslängden är samtidigt inte den enda faktorn för skicklighet i basket. Men att betona vikten av längd (och, kan man anta, kraft) kan i sig vara ett tecken på en ökad (traditionell) maskulinisering av basketsporten. Ty: ju större och längre man är, desto större tyngd kan man lägga i närbakkontakt med motståndarspelarna. Om sedan mycket långa spelare i allt högre grad kommer att dominera sporten, så kan de samtidigt innebära att sporten som sådan blir mindre komplex och variationsrik. Basket skulle i denna mening mer

likna andra lagsporter.

Just det här resonemanget finner man inte i antologin.

Däremot är kärleksförklaringarna till sporten rikligt förekommande. Till exempel benämner Tim Elcombe sporten som "det fenomenala spelet" (där fotbollen är "det vackra spelet"). Basket, hävdar nämligen Elcombe, är ett uttryck för den optimala användningen av den levda tiden och rummet och därför också den rikaste sporten när det kommer till mänsklig erfarenhet. Det är stora ord. Och bara för att ytterligare understryka sitt påstående hänvisar han till Naismith (eller Dr. J, som han familjärt kallar honom): Inget mindre än den bästa, rikaste och mest fulländade erfarenheten är gott nog för människan.

Huruvida man vill se basket som ett exempel på det är kanske ändå delvis en smaksak. Men en sak är tydlig. Naismiths ambition att konstruera en "fulländad" sport – det vill säga en sport som Elcombe menar inrymmer potential att spela *med* och *i* tid och rum – är vacker.

Kanske vackrare ändå – skulle jag ändå vilja drista mig till – är när sporten underkastas praktiken och skapas som en spegelbild av den radikaldemokratiska tanken om allas (frivilliga) deltagande och skapande av en annan (idrotts)värld. Och den världen utgår inte från ett och endast ett "geni", utan från ett demokratiskt samspel. Och vem vet, kanske händer just detta på spontanidrottens arenor, snarare än i idrottens elfenbenstorn (om nu några sådana skulle finnas).

© **Kutte Jönsson 2008**

 Köp boken från Bokus.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Køb bogen fra eLounge.dk